

## Emlékezés Kromek Sándorra

Február 4-én elhunyt Kromek Sándor, a Pécsi Nagy Lajos Gimnázium legendás kémiatanára.

1962-től, diplomája megszerzésétől nyugdíjba vonulásáig (sőt azon túl is óraadóként 2009-ig) több generációt tanított kémiára a „Nagy Lajosban”. Több tankönyv szerzője, munkáját számos kitüntetéssel is elismerték. Vezetésével indult el Pécsen a nagy sikerű kémia tagozat. Szakmai ismereteit és hivatástudatát jelzi, hogy az egyetemi tanárképzés is igényt tartott tudására és tapasztalatára.

A hazai és nemzetközi tanulmányi versenyeken rendszeresen értek el kiemelkedő sikereket tanítványai. A magyar kémiai tudományos, ipari vagy oktatói közösség számtalan megbecsült tagja került ki „műhelyéből”.

Megszállott tanár volt, imádott tanítani. Óráit meghatározta színes, reneszánsz szelleme és csípős, egyéni humora. Nála tanulni felejtethetetlen élmény volt.

Minden pillanatában kémikus és tanár volt, szinte sosem követett „tanmenetet”, hanem minden kínálkozó, aktuális helyzetet felhasznált arra, hogy a kémiai ismereteinket tágítsa, a kérdést „kontextusba illesztve”. Egyszer egy osztálytársam engedélyt kért arra, hogy levegyen egy „nejlon fóliát”, mert nem látta a táblát. A tanár úr megengedte, de nemcsak kijavította, hogy polietilén a fólia anyaga, de egyből kölcsön is kérte egy dohányzó diák öngyújtóját (ha kísérlethez kellett, akkor a zugdohányzás is meg volt bocsájtvá), majd meggyújtott egy darabot a jobb sorsa érdemes fóliából, körbeszaladt vele a termen („szagoljad, kiskoma, szagoljad”) bemutatva a termikus depolimerizáció során keletkező szénhidrogének jellegzetes szagát és a műanyagok azonosításának legegyszerűbb módját. Ez nála így ment: volt egy ártatlan megjegyzés, amiből egy egész, rögtönzött kísérletekkel gazdagon alátámasztott óra kerekedett – minden óravázlat nélkül. Az is jellemző volt, hogy diákjait az akkor még rémesen normakövető világban „kiskomáknak” hívta. Úgy is éreztük magunkat: partnernek, barátunk a megismeréshez vezető úton.

Szenzációs kísérletező volt, ami talán azon mérhető a legjobban le, hogy nem félt elrontani egy kísérletet. Tudta, hogy abból is lehet tanulni (sőt, gyakran abból még többet, mint egy tökéletesen kivitelezett bemutatóból). Évtizedekkel előzte meg a korát azzal, hogy a kísérleteket nem valami távoli, „laborba való” dolognak tekintette, hanem gyakran egészen hétköznapi eszközökkel mutatta be. Sokunk vonalzója őrizte a nyomát, hogy Kromék tanár úrnak szüksége volt egy darab polisztirolra, vagy éppen a polimerek forgatóképességét kívánta demonstrálni. A füzetünket korom- és marásfoltok tarkították (pontosan feliratozva természetesen), biztosítva, hogy tényleg megjegyezzük a dolgokat. Az üveg halmazállapotát úgy demonstrálta, hogy a kémia terem egyik oldalán az ablakok alsó része már jelentősen vastagabb volt, mint a felső, hisz az elmúlt 100 évben a nagy viszkozitású folyadék azért megfolyt egy kicsit\*, a másik oldalon viszont mikrométerrel mérve nem igazán volt különbség – pár évvel korábban ugyanis egy félresikerült (de utólag szerencsésnek tekinthető) acetilén kísérlete miatt azok az ablakok betörték, így biztosították a negatív kontrollt.

Sokszor csak manapság mutatják be bombasztikus újszerű pedagógiai megközelítésként azokat a módszereket, amiket ő napi szinten használt. Például gyakran a szomszédaink dolgozatát kellett kijavítanunk, hisz pontosan tudta, mennyivel többet ér az, hogy egy tanár szerepébe helyezkedve szembesülünk azzal, hogy a munkánkat bizony valakinek el kell tudnia olvasni (és értelmezni), mint az a probléma, hogy esetleg indokolatlanul jószívuén pontozunk. Hasonlóképpen a gyakorlatokat mi magunk készítettük elő, és így ismertük a „beméréseket”, de tudta, hogy nagyobb kihívás, és többet tanulunk abból, ha az ismeretlen nem is ismeretlen igazából, és így akarjuk minél pontosabban megmérni.

Az egyik legszebb emlékem róla egy kellemetlen esettel kapcsolatos. Dolgozatként egy példatári feladatot oldatott meg velünk, aminek a

---

\* Ebben a dologban tévedett a tanár úr. Mentségére legyen mondva, hogy csak tíz évvel később jelent meg erről egy közlemény (Zanotto, E. D.: *Do cathedral glasses flow?* American Journal of Physics, 1998, 66(5), 392–395.). A régi üvegeknek a gyártási technológia miatt nem volt egyenletes a vastagsága, a mieink valahogy alul voltak vastagabbak.

Mennyire jellemző Kromék tanár úrra, hogy még abból is tanulunk, ha emlékezünk rá! Egy kicsit most is velünk mosolyog.

javítókulcsába súlyos hiba csúszott, amit nem vett észre, és emiatt sokan a jó megoldásra egyest kaptunk. Napokig terveztük, hogy hogyan mondjuk meg neki, hogy tévedett (ne feledjük, egy végtelenül tekintélyelvű korban éltünk). Összeszedtük a bátorságunkat és küldöttséget menesztettünk hozzá, elmondtuk a dolgot, egy kínos helyzetre számítva. Ehelyett felderült az arca, nagyot kurjantott, és azt mondta: „Kiskomák, fordult a kocka! Látom, jó talajra hullott a szellemi vetés!” Büszke volt rá tanárként, hogy „lepipáltuk”.

Jogosan volt büszke. A kémia tudományának rengeteg művelője őrzi és kamatoztatja a tanár úr állhatatos munkájának eredményét. Színes szelleme több generációnyi vegyész, tanár, szakember tudásában és az imádott tudomány eredményeiben él tovább.

Azt hiszem, nagyon sokak nevében mondom:

Tanár Úr, köszönjük.

Kóczán György